

Matica hrvatska - Vijenac 557 – Likovna umjetnost

VATROSLAV KULIŠ, *RADOVI NA PAPIRU*, Rim, Musei di San Salvatore in Lauro, lipanj–srpanj

Svjetski relevantno slikarstvo

Enes Quien

Ciklus slika na golemim formatima papira izložen u Italiji nedvojbeno je sinteza dosadašnjih istraživanja i nađenih slikarskih rješenja zreloga slikara i vrhunac potencijala na djelu. Najnovije Kuliševe slike, jednostavno, nude užitek vizualnoj percepciji

Apstraktni slikar Vatroslav Kuliš (rođen 1951. u Vidošima) djeluje od kraja 60-ih godina prošloga stoljeća, a intenzivira slikanje 70-ih, kada nastaju slike-znakovi poput *Orfejeva jutro* i/ili *Katedrale*, sve do danas, kada su nastali mnogobrojni ciklusi i serije lirsko apstraktnih slika. Već je desetljećima na izlagačkoj sceni. Završio je zagrebačku Školu primijenjene umjetnosti godine 1971, a slikarstvo je diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu godine 1976, u klasi profesora Šime Perića. Radio je nekoliko godina kao likovni urednik *Opće enciklopedije* i *Hrvatskoga biografskog leksikona* u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža. Uz slikarstvo, bavio se grafičkim dizajnom i scenografijom. Autor je niza scenografskih rješenja za glumačku družinu Histriion, kazalište Komediija, Zagrebačko kazalište lutaka i HNK u Zagrebu. Autor je nekoliko grafičkih mapa. Boravio je na studijskim putovanjima u Parizu (Cité des Arts), Münchenu, New Yorku, Melbourneu. Bio je član galerije Stećak i galerije Arteria u Zagrebu. Radovi mu se nalaze u muzejima i galerijama u Hrvatskoj te u mnogim privatnim zbirkama u Hrvatskoj i svijetu. Dobitnik je nekoliko nagrada i priznanja, među kojima su odličje Red Danice Hrvatske s likom Marka Marulića (1997), državna nagrada *Vladimir Nazor* (2000), te godišnja nagrada galerije Forum (2003). Izlagao je na stotinjak samostalnih i više od 150 grupnih izložbi u zemlji i inozemstvu.

Iz postava izložbe / Snimio Mario Krištofić

Talijanskoj se publici u Mantovi i u Rimu predstavlja s 32 slike divovskih, impozantnih formata slikanih na papiru, sve *Senza titolo* (Bez naslova), s kataloškim predgovorima ravnatelja MUO-a Miroslava Gašparovića i akademika Tonka Maroevića. Cijenjen je i priznat slikar u nas, rad mu valoriziraju i objašnjavaju mnogi ugledni likovni kritičari uz Maroevića. Još jedan veliki živući

hrvatski likovni kritičar, Igor Zidić, nadahnuto i besprijekorno napisao je opsežnu Kuliševu monografiju, dižući mu svojevrсни spomenik kao značajnom majstoru suvremenoga slikarstva. Kuliševo je slikarsko djelovanje u pukotini između materičkoga slikarskog hedonizma i formalnog purizma „čistog slikarstva“, u kojemu se mogu pratiti tragovi nasljeđa visokog i kasnog modernizma, s jakim utjecajem *action-paintinga*, gdje se golema slikarska površina shvaća kao *battle field*, bojno polje koje slikar okružuje, napada ga, u snažnoj impulzivnoj i energičnoj gestualnosti ispunjava mnogobrojnim obojenim oblicima, linijama i znakovima svoje intuitivne i dinamične prirode. Radeći kistovima različitih veličina na platnima velikih formata, Kuliš upotrebljava čiste boje i upravlja njima snažno oslobođenom gestom, energičnom i prirodnom, koja teče u svim smjerovima. I talijanska publika, kao što je desetljećima mogla i hrvatska, na mah, na prvi pogled osjeća i prepoznaje sintezu dugo taložena iskustva, a istodobno neposredno djelovanje, vehementno, trenutačno i žestoko, što slikama priskrbuje živost i svježinu. Javljaju se krugovi i kružnice kao u kakvoj hipnozi evocirajući nebeska tijela, a zapravo su iskaz unutarnjega umjetnikova kozmosa. Ima tu i kolopleta iskrzanih linijskih struktura, kaligrafskih i enformelističkih črčkarija. Rezultati su vibrantne, silovito ekspresivne strukturirane površine snažno protegnute i s jakim djelovanjem na prostor i u prostoru u kojemu se nalaze. Čitav slikarski postupak prije svega sadrži principe zadovoljstva stvaralačkoga čina. U gustišima jukstaponiranih elemenata izbija optičko-estetska radost i užitak za vizualnu percepciju. Na svakoj kompoziciji harmonični su koloristički međuodnosi, gestualni ritmovi i zapisi umjetnikove zadubljenosti u magiju spontanosti. Apsolutna stvaralačka sloboda i užitak zajamčeni su, sve se pretvorilo u emotivnu ekspresiju i metaforičku imaginaciju.

Kuliš je oduvijek pokazivao zanimanje za vizualno istraživanje, i ostao vjeran jeziku slikarstva. Izvrsno baratajući zanatom i tehnikama, i svjestan vrijednosti klasičnih i modernih majstora, nastavlja rezolutno slikati, stalno otkrivajući nove podražaje, nalazeći nove stimulacije, nova neobična i nepoznata rješenja, nove duhovne sadržaje koje pretvara u vizualno sladostrašće. Nikada nije bio mimetički slikar s izravnom, figurativno-realističkom ikonikom, premda je naslikao nekoliko figurativnih portreta, dakako u kolorističkoj raskoši kako to samo on zna, odavno uspostavljajući stilski autorski autentičan prepoznatljiv rukopisni duktus. Za cjelokupne svoje aktivnosti bavio se ambijentalnim stimulansima, atmosferskim svjetlom, oplemenjujući slikarske vizije sugestijama iz prirode i arhetipskim elementima. Zato njegova djela posjeduju evokativnu, aluzivnu, empatičnu, vrijednost. Na njegovim slikama dinamičnost je posljedica rasprnutih i u mnogobrojnim smjerovima postavljenih oblika i linija, nijedan oblik nije zatvoren u svoju ljušturu, već vodi dijalog s ostalim strukturalnim elementima kompozicije. Sav je u kistu, a njegovi potezi uvijek su vučeni, po vlastitom priznanju, pod utjecajem različitih glazbenih kompozicija i pjesama. U Kuliševim slikama nema asocijativnosti, ni naracije, čak ni onda kada je stvorio svoj znamenitu seriju *Val*, u kojoj je varirao valovitu, krivuljastu morfologiju, pa ni onda kada stvara seriju *Riffovi* (udarci prstima po gitari i dugo držanje tona) pod utjecajem rock-glazbe, jer u duši on i jest roker, on prije svega uvijek varira različite kombinacije dinamičkih oscilacija u ritmovima materičkih akumulacija.

Zidić je u monografiji napisao kako se Kuliševo slikarstvo temelji na dualnostima: to je slikarstvo „dekorativno i ekspresivno, nebesko i zemaljsko, tjelesno i duhovno; postoji, iznad svega, svjetski prostor, no sve je utemeljeno na dualnostima. U njegovoj dualističkoj projekciji postoji samo kombinacija jednoga s drugim kao integralni sustav.“ Površina velikih slika na papiru postaje i biva konkretnijom činjenicom od fiktivnog (kozmičkog) prostora. Uvijek je prepoznavao aktualne slikarske probleme vremena pa iz kasnoga modernizma, u osamdesetim godinama prošloga stoljeća, prelazi na postmodernu, odlično se uklapa, premda nije mnogo mijenjao svoj stil i način slikanja. Vječno senzibilan za materiju s kojom radi i impulsima vlastite naravi, bira liniju određenog kontinuiteta modernizma, konfrontirajući se s velikim prethodnicima. Nema dvojbe da je Kuliš slikar vođen snažnim emocijama, spontanim, intuitivnim i instinktivnim djelovanjem. Njegov čist, neposredan, gust i napet kolorizam stvara dinamične kontraste.

Linija lirske apstrakcije

Gesta mu je bogata i pokrenuta, organička i elastična, prenoseći vruće i strastvene osjećaje, bilo kao iskaze hedonizma ili bijesa. Sve se to događa u nizovima ciklusa i serija. Prvo u generičkim ciklusima *Veliki trag sreće* ili *Ditiramb*, u devedesetima dolaze *Valovi*, desetljeće poslije *Morske metamorfoze*, potom *Riffovi*, *Herbarium pictoricum* (ciklus u kojemu postoje određene dodirne točke s viđenom stvarnošću) te *Monokromni ekrani* (evokacije apsolutne čistoće boje i jedinstvenosti individualizirane kaligrafije). Kuliš stvara neprijeporno elegantne i uzorno komponirane slike, iznimno žive s perceptivnoga stanovišta, no gdjekad, kako je već jednom jedan ugledni kritičar (Srhoj) zapazio, djeluju poput rutinskih realizacija utemeljenih na ukorijenjenim gestualnim navikama, na kojima ima lakonskih rješenja ruke u slikarskoj igri i žaru, a to se u konačnici može činiti namjerno u svrhu da se sviđi publici, i da slici da stih dekorativnosti, što je put ka komercijalizaciji slikarstva. Ja ne mislim tako. Nema ništa loše u tome da slikar može živjeti od svojega slikarstva, naprotiv, da uspješno prodaje svoje slike, što se posljednjih godina hrvatske ekonomske krize znatno urušilo, i treba skinuti kapu svakome tko danas može opstati kao slobodan umjetnik. Svatko bi volio imati koju Kuliševu sliku na zidu, kao i Murtićevu, Jelavićevu ili Šebaljevu, kada govorimo o afirmiranim majstorima apstrakcije. Kuliš i Dalibor Jelavić su najkvalitetniji slikari generacije koja je nastavila tradiciju lirske apstrakcije u Hrvatskoj, koja se ne vezuje samo za slikare apstraktnog ekspresionizma Njujorške škole, ili europske apstrakcioniste Emilija Vedovu ili ranoga Gerharda Richtera, već prije na Frana Šimunovića, Otona Glihu i, posebno, Edu Murtića i Ivu Šebalja. Kuliš je k tome vrlo načitan, obrazovan i kulturni slikar. Životno su ga formirali književnost Antuna Šoljana, Alberta Camusa, Jorgea Luisa Borgesa, poezija Danijela Dragojevića i mnoge knjige koje je pročitao, i ne samo dok je uređivao enciklopediju u Leksikografskom zavodu.

Ciklus slika *Bez naslova* slika na golemim formatima papira izložen u Italiji nedvojbeno je *summa summarum*, sinteza dosadašnjih istraživanja i nađenih slikarskih rješenja zreloga slikara i vrhunac potencijala na djelu. Snažne u kromatskoj eksploziji, definirane u znakovnim kombinacijama i rukopisu, najnovije slike Vatroslava Kuliša također nude užitek vizualnoj percepciji, kako na kompozicijskoj, tako i na gestualnoj razini.

I ovu najnoviju Kuliševu izložbenu avanturu u Italiji valja cijeniti kao most prema inozemnoj što boljoj rezonanciji i međunarodnome prepoznavanju kvalitete, ali i kao most u intrigantnom kontinuitetu stvaranja, u kojemu se ogleda univerzalno, svjetski relevantno slikarstvo.